

27.11x35.22	1	12	עמוד	גלריה - הארץ	09/06/2022	81973392-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

9.6.2022

חמישי

חלול לסופ"ש • משה גלעד

חמניות ליד מושב טל שחה. למטה: אנדרטה לזכר אפרים צ'יזיק ובית הרצל צילומים: תומר אפלבוים

אבני דרך חשובות בהיסטוריה הישראלית

אחרי החמניות, מגיעים ליער חולדה. טיול לצד פסל מעורר השראה ואתר יפה כל כך שלא ברור למה הוא סגור

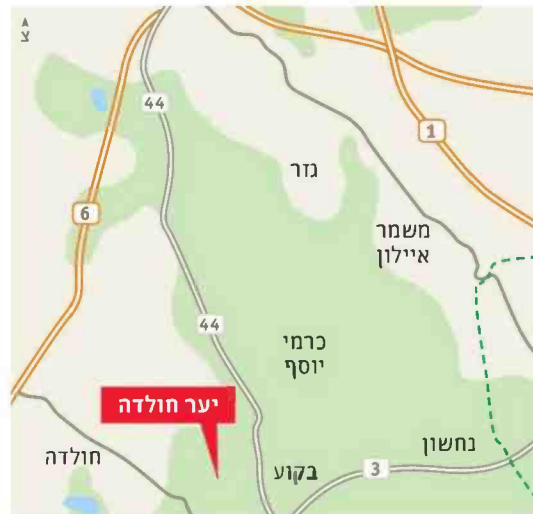
דרך סלולה שמסומנת ירוק מקיפה את היער. המבנה המרכזי הוא בית הרצל, שנבנה ב-1909, חמש שנים לאחר מותו של החווה. מבנה האבן היפה בן שתי הקומות שתכנן האדריכל יוסף ברסקי (שתכנן גם את גימנסיה הרצליה) ניצב במרכז חווה לנטיעת עצי זית, שקדים, אורנים, שיטים, ברושים וחרובים. כאן החל מפעל הייעור הנמרץ של קק"ל בארץ ישראל. גם השבוע, כמו בביקורים קודמים, עמד בית הרצל סגור ונעול. קשה להבין איך אתר כה יפה לא זוכה לפתיחה מסודרת ועקבית. במאורעות 1929 תקפו ערביי הסביבה את חוות חולדה. בקרב נפל אפרים צ'יזיק, שהגן על המקום. שרה אחותו נהרגה תשע שנים קודם לכן בתל חי. מצפון לבית הרצל, על קברו של צ'יזיק, ניצבת אנדרטת אבן שהקימה ב-1937 הפסלת בתיה לישנסקי. מן האנדרטה יוצאת שדרה יפה של דקלי וושינגטוניה גבוהים. אורכה קילומטר ובקצה נמצא מצפה טל, שהוקם לזכרו של טל צמח, חבר חולדה שנהרג ב-2002. המקום, שנראה מבחוץ יפה, סגור למבקרים בגלל לכלוך רב שהושאר בו.

הכפר הערבי ח'לדה שכן על גבעה סמוכה. הוא נכבש ונהרס לחלוטין באפריל 1948. קיבוץ משמר דוד נוסד כחצי קילומטר ממערב לאתר ח'לדה, על אדמות הכפר.

בשולי חורשת הזיתים ניצבת בריכת מים עגולה מבטון, ממנה הוזרמו מים בקו השילוח – צינור שהונח במלחמת העצמאות לאורך דרך בורמה וסיפק מים לירושלים, לאחר שהקו הראשי לעיר נותק. הדרך המקיפה את היער מובילה אל הבאר העמוקה. השלטת אמנם מכריזו שעומקה 180 מטר וזה נשמע מסקרן, אבל הבאר סתומה לחלוטין.

או מה היה לנו אחרי מאה שנה? חמניות נהדרות, בית הרצל הסגור, פסל מעורר השראה, כפר שנמחק, אתר פיקניק נעים, מצפה טל הנעול ובאר סתומה.

הגעה: ויזו בית הרצל יער חולדה. הביקור ללא תשלום או תאום. האתר נגיש. מצב הניקיון בינוני. אוטובוס קו 434 מירושלים לרחובות עוצר במשמר דוד.

לפני הכל כדאי לראות את החמניות. זמנן קצוב והן תעלמנה בקרוב, אבל עשיו הן נפלאות. שדה ענק של חמניות גדולות, כבודת ראש, פורח מדרום למושב טל שחה. כדי לראות אותן יש לחצות את המושב בנסיעה, ומיד לאחר שמגיעים לקצהו הדרומי להתבונן ימינה. החמניות מעוררות אופטימיות ותקווה.

משם, בנסיעה שנמשכת חמש דקות, מגיעים לבית הרצל וליער חולדה. כאן ניצבות אבני דרך חשובות בהיסטוריה הישראלית. אלה היו הרעיונות, הקורבנות, החלומות. אפשר לצעוד ביניהם ברגל (כשני קילומטר), או לנסוע במכונית. אחר כך אפשר לשבת ולהרהר מה נותר לנו בחלוף מאה שנות עבודה קשה.